

DATUM
2013-05-30
ERT DATUM
2013-03-04

DIARIENR
2013/71-4
ER BETECKNING
A2012/3701/DISK

Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Främlingsfienden inom oss (SOU 2012:74)

Utredarens uppdrag har varit att föreslå hur arbetet mot främlingsfientlighet och liknade former av intolerans kan effektiviseras. Ett syfte med utredningen har också varit att få en samlad bild av den kunskap som finns om främlingsfientlighet och liknade former av intolerans och att identifiera brister som bör åtgärdas i det fortsatta arbetet. Enligt Statskontoret har utredaren på ett förtjänstfullt sätt sammanställt kunskap om främlingsfientliga och intoleranta attityder i samhället samt belyst orsaker till att främlingsfientliga attityder kan uppstå.

Ett samlat ansvar för arbete mot främlingsfientlighet för DO

I uppdraget har ingått att utreda behovet av ett samlat ansvar för det offentligt understödda arbetet mot främlingsfientlighet och liknade former av intolerans och, om det finns behov av det, lämna förslag till hur arbetet kan organiseras. I uppdraget ingår dock inte, enligt direktiven, att föreslå inrättandet av en ny myndighet. Enligt utredaren bör Diskrimineringsombudsmannen (DO) ges ett sådant samlat ansvar. Detta genom att det klargörs att DO:s uppdrag innefattar att följa och analysera utvecklingen av arbetet med främlingsfientlighet och andra former av intolerans samt att DO ska fungera som en pådrivande kraft och en kunskapsbank för andras arbete med dessa frågor. Enligt utredaren finns det tre nuvarande myndigheter som skulle kunna åta sig ett sådant uppdrag; Diskrimineringsombudsmannen, Forum för levande historia och Ungdomsstyrelsen. Ungdomsstyrelsens vänder sig till målgruppen ungdomar. Styrelsens uppdrag är främst att bedöma bidragsansökningar och myndigheten har ingen särskild kompetens på området. Forum för levande historias uppdrag är huvudsakligen att informera om Förintelsen och kommunismens brott mot mänskligheten. Huvudsaklig målgrupp är lärare och elever i årskurs nio och gymnasiet. DO däremot vänder sig till en bredare målgrupp och har ett uppdrag som är förenligt med arbetet mot främlingsfientlighet och andra former av intolerans. Statskontoret delar mot den bakgrunden utredarens bedömning att DO är den myndighet som är bäst lämpad att åta sig uppgiften. Då uppgiften innebär ett förtydligande av DO:s nuvarande uppdrag ställer sig Statskontoret emellertid tveksam till förslaget att tillföra myndigheten ytterligare medel för uppgiften.

Statskontoret konstaterade i en myndighetsanalys av DO år 2011 att myndigheten har tvingats prioritera arbetet med att få ned sina ärendebalanser.¹ Denna prioritering ledde till att DO:s främjandearbete kom att åsidosättas. Statskontoret bedömde i rapporten också att DO behöver förstärka den interna styrningen samt säkerställa resurser för det samlade uppdraget. Statskontoret vill peka på att ett samlat ansvar för arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans förutsätter att DO i tillräcklig utsträckning förmår att säkerställa resurser för sina främjande uppgifter.

Nya uppgifter för Forum för levande historia

Utredaren föreslår att Forum för levande historia ges i uppdrag att informera om islamafobi samt om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans i Sveriges moderna historia. Statskontoret ställer sig i princip positiv till detta förslag. Forum för levande historia har sedan myndighetens tillkomst tillförts nya uppgifter. Att tillföra ytterligare en uppgift innebär enligt Statskontoret dock en risk för att myndighetens huvuduppdrag blir alltmer otydligt.

Ett lärarlyft mot främlingsfientlighet

Ett förslag är vidare att en särskild satsning, ett lärarlyft i mänskliga rättigheter, görs på fortbildning av lärare med inriktning på mänskliga rättigheter. Utredaren redovisar för detta förslag två alternativ; en mindre satsning som beräknas kosta cirka 10 miljoner kronor samt en större satsning på cirka 130 miljoner kronor under fem år, dvs. totalt 650 miljoner kronor. Utredaren förordar det senare förslaget. Satsningen föreslås finansieras genom att regeringen ”tar i anspråk en del av det reformutrymme” som kan identifieras för de kommande åren. Enligt Statskontoret har utredaren inte på ett tillfredsställande sätt redovisat kostnadsberäkningar samt hur förslaget ska finansieras. Således bygger förslaget inte på en långsikt hållbar finansiering.

Vad Statskontoret erfar ska satsningen bygga på samma principer och ersättningsystem som det nuvarande lärarlyftet. Satsningen bygger således på frivillighet. Med tanke på de omfattande satsningar som för närvarande genomförs för lärare avseende behörighet och lärarlegitimation är det tveksamt om en satsning på fortbildning i mänskliga rättigheter skulle komma att prioriteras i tillräcklig utsträckning. Vidare anser Statskontoret att en så omfattande satsning som här föreslås bör stödja sig på tydligare prioriteringsgrunder och en analys av vilka effekter en satsning på fortbildning kan förväntas ge i förhållande till andra åtgärder.

¹ Myndighetsanalys av Diskrimineringsombudsmannen, Statskontorets rapport 2011:26

Mot bakgrund av ovanstående avstyrker Statskontoret förslaget.

Vissa övriga förslag

I övrigt ställer sig Statskontoret positiv till förslaget att Skolinspektionen, inom ramen för sin tillsyn och sina kvalitetsgranskningar av arbetet med demokrati och värdegrund och mot kränkningar, får i uppdrag att redovisa hur attityder till främlingsfientlighet och andra former av intolerans utvecklas och hur arbetet med främlingsfientlighet fortlöper i skolorna. Statskontoret ställer sig också positiv till att DO ges i uppdrag att etablera ett nätverk för arbetet mot främlingsfientlighet.

Finansiering av förslagen

Statskontoret konstaterar att flera av utredarens förslag innebär ökade kostnader för staten. Det gäller bl.a. stöd till lokala antidiskrimineringsbyråer, nya uppgifter för Forum för levande historia samt en Quick-Response-funktion. Flera av förslagen föreslås finansieras genom omprioriteringar inom respektive politikområde. Utredaren har dock inte redovisat några kostnadsberäkningar av dessa förslag. Statskontoret anser därmed att utredaren inte på ett tillfredsställande sätt redogör för hur förslagen ska finansieras.

Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Anna Pauloff och utredare Gunnar Gustafsson, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Gunnar Gustafsson